

מסורת הש"ס

6) (ע"פ מג"א, ס' ומקומות
ס' :ל"ב; ד"ק :ל"ג; ד"מ :טו;
ל"ג; ד"ק :מ"א; ד"א :ל"ב)
7) (ד"ה :ל"ב; ד"ה :ל"ג;
תנ"ת :ג' :מ"ח; ג' :מ"ט;
ד"ק :ל"א; ס' :מ"ב; מ"ג :מ"ד;
ג' :ד"ה :ל"ג; מ"ג :מ"ד;
ד"ק :ל"א; ו' :מ"ב;
ומקומות :ל"ה; ד"ה :ל"ב.)

תורה אור השלם

1. ולקחתם לכם ביום
הראשון פרי עץ הדר
כפת תמר וקנה ענף ועץ
עבת וערבי ופלה
ושחמשה ופלי י"י
אלהיהם שבעת ימים
ויקרא כג כ
2. ארץ זבת חלב ודבש
בלשוננו אשר אשהומוס
בשנה החדה ורועיה
יבהלנה ערב מלכא
ואמר בלשוננו הקמא
ופשרא אל יבהלך ענה
בלשוננו ואמר מרי
חלמא לשונא ושדרא
לערך :ד"ה :ל"ב; ד"ה :טו

הגרות הב"ה

6) גמ' א"ל אבי לרבה
מא' שם :

גליון הש"ס

גמ' שכתוב וחזרו וריבית
שנת דף ק' ע"א מגולה דף
ג' ע"א :

מוסף רש"י

שתיס אחת לילוב
ואחת למקדש. למדן
שליך שתי מלות של
ערכה. אחת לאגדה ולילוב
ואחת למקדש להקף את
המזבח (וע"פ ד"ה :ע"א;
נטיעות. ומתחילת כותב
גימ' חרשין כל בית
שלה ערב שבעה על
ד"ה :א"ב; ששאר שניות
אין מניח לפני שניית
ל' יום, זה מורשן דהואיל
אל ש' חרשין ספיטן
מספדין וחזנית ג' ונטיין
והוא ג' ונטי' ע"פ ד"ה
באובותה. ויחזנית ע"ה. להקף
המזבח חרשין ע"ה. להקדש
דלות ערכה לילוב מקדש
נפקא ורש"י ד"ה :ע"א;
המים. למחרת של שחר
שבעה ימי היום חרשין
לקמן (מתא. הן חרשין
מ"ה מנספין. וכן חרשין
בין י"ן. וכל קרינת כל
ימות השנה אין נספיהם
אלל י"ן. חן מן הנה
מתא של שחר ע"ה. הילכה
ניטורין וע"פ ד"ה :הילכה
למשא מטיני. ולא שלשה
שלאו כבית המדרש מנין
לחס מן התורה המה
ושלש למשח מטיני הסר
ותאם השועה ונרסם ססרי
שמתא. וכן ע"ה ע"ה
וחזנית חרשין (וע"פ ד"ה :
שמתא וכן ככל חרשין
שבעה חרשין. שחן ויהי
מתא מה יענה וחרשין כ"ה
וע"פ ד"ה :ג' :מ"ד; ד"ה :ל"ב;
אמרי. שלס היימי אומר.
תורה של גמ' א"ל אבי.
דילוחן היא. של גמ' ככל
ד"ה :ל"ב.)

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

לידורו נמי לא דמי. שלם לעשות ישראל אגודות ונראה
כמי תורות לדריך לא דמי לולב שנת: כנגולין. מוליכין לבית
הכנסת וכולו בזמן הבית דהו כולו בנצן וספורים להיות ב"ד'
יודעים אימת הוקבע החדש אבל עתה משחרב בית המקדש אין
עדינין לה שבעה. אבל יום אחד
מיהא עבדין כדלמרינן לקמן (עמוד ג')
גרי"א בר לרזק וכו' אלא היה לאחר מורנן
שהרי ר' לרזק אביו צימי ר' יוחנן בן
זכאי וצימי ר"א ור' יהושע ור"ג היה
כדלמרינן בנכורות (ר' ל' :ג') כולם
חלקנו בין מלך לשם הארץ והוא היה
השאל: אמון. אלינא דמלך קאמר
ערכה דרבנן: עיקר. יום אחד
מיהא יש לו שורש אבל ערכה אין
לה שום שורש מן התורה כנגולין:
כסוים בעלי מומין. אף הם דוחקים
ונכנסין להקף כנגוליהם וערכה בידם
וא"ל להקף שלם יכנסו בין האולם
למזבח וכל הסנה אסורים לכנס שם
כדלמרינן כמסכת נליס כפרק
ראשון: מי אמרה. השמא ס"ד
דה"ק מי אמרה שהיא חובה וקאמר
ללאה דה די חובה ולהכי פריך מאן
אמרה בתמיה: מי אמרה כנגוליה.
ותא חובה כסוים דקאמר ללאה:
דלמא נוקיפה. וכהן אחד וזקפה ע"י
הכל ואין חובה על כולם: יסוד
נביאים הוא. תקנת נביאים אחרונים
מגי וכריה ומלאכי שהיו ממתקני
תקנות ישראל באשתי כנסת הגדולה:
מנהג. הנהיגו את העם ולא תקנו
להם ונפקא מינה דלא צביא כרכה
לדינא למימר וטו דלפילו ככלל לא
מסור לימא: ומי א"ר יוחנן. יסוד
נביאים הוא ואלה הלכה למשה מסיני
היא: שכחום. רבנא ככל שמוח את
התורה והמצות שנקתת חו נשכחה
לגמרי: וחזרו. נביאים אחרונים:
ויסודם. ע"פ הדבור: והא"ר יוחנן
דלכון אמרי דלכון היא. רב כהנא
היה מתלמידי רב והיה מריף מאד
וצרח לא"י לפני ר' יוחנן ממתת
מרדכי (ס' :הנהר לחדס אמר) כדלמרינן
כפרק בתרא ד"ק (ד' ק"ה). והא"ר
ל' ר' יוחנן לכמה ספיקות והיה
אומר ר' יוחנן לבני א"י סבור הייתי
שחורה שלם שלם גלימס מארלרס
ולא היה לכס טירוף הדעת אבל
רלמי שחיה של בני ככל שאע"פ
שלנו עמדה להם כמתת חרש
והמסגר שגלו עם יכניה כדכתיב
(מ"ג ד' :הכל גבורים עושי מלחמה
ומתא שני אדם עולם וכי מה גבורה
עושי בני אדם חרשין כשללאות
של תורה אלמא ס"ל ל' יוחנן דלא

אמרי לדידהו נמי לא דחי ואלא קשיא
הני תרתי דתנא חדא 6) כל העם מוליכין את
לולביהן לחד הבית ותני' אידך לבית הכנסת
ומתרגינן כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן
בזמן שאין בית המקדש קיים ולא קשיא כאן
במקדש כאן כנגולין א"ל אביו 6) לרבא מאי
שנא לולב דעבדין ליה שבעה זכר למקדש
ומאי שנא ערבה דלא עבדין לה שבעה
זכר למקדש א"ל הואיל ואדם יוצא ידי
חובתו בערבה שבלולב א"ל ההוא משום
לולב הוא דקא עביד ליה וכי תימא דקא
מגבה ליה והדר מגבה ליה 7) והא מעשים
בכל יום דלא קא עבדין הכי אמר רב זביד
משמיה דרבא לולב דאורייתא עבדין שבעה
זכר למקדש ערבה דרבנן לא עבדין ליה
שבעה זכר למקדש למאן אילימא 8) לאבא
שאל האמר יערי נחל כתיב שתיים אחת
ללולב ואחת למקדש אי לרבנן הלכתא
גמירי לה 9) דא"ר אסי א"ר יוחנן משום ר'
נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות
ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני אלא
אמר רב זביד משמיה דרבא לולב דאית ליה
עיקר מה"ל כנגולין עבדין ליה שבעה זכר
למקדש יערבה לדית לה עיקר מן התורה
כנגולין לא עבדין שבעה זכר למקדש אמר
ר"ל כהנים בעלי מומין כנגולין בין האולם
ולמזבח כדי ליצאת בערבה א"ל ר' יוחנן מי
אמרה מי אמרה הא איהו אמר דא"ר אסי
א"ר יוחנן משום ר' נחוניא איש בקעת בית
חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה
למשה מסיני אלא מי אמרה כנגוליה דלמא
בזקיהא מי אמרה כבעלי מומין דלמא
בתמימים אומר ר' יוחנן ר' יהושע בן לוי
חד אמר ערבה יסוד נביאים וחד אמר ערבה
מנהג נביאים תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר
יסוד נביאים דא"ר אבהו א"ר יוחנן ערבה
יסוד נביאים הוא תסתיים א"ל ר' זירא לר'
אבהו מי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן משום
ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר
נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה
מסיני 10) אשתומם בשעה חדא ואמר
11) שכתוב וחזרו ויסודם ומי א"ר יוחנן הכי
12) והא"ר יוחנן דלכון אמרי דלכון היא ל"ק
כאן

לולב וערבה פרק רביעי סוכה
אמר ליה ר' יוחנן מי אמרה.
סלקא דעתיה דה"ק מי
אמרה שהיא חובה לדורייתא ואמרי
דמיא מעלות דרבנן דלמא רבנן היא
דלא דמיין מעלות דרבנן משום
מקנתא דרבנן ולכן פריך הא איהו
אמרה ומשי מי אמרה שהיא כנגוליה
דלמא נוקיפה ויין דלאו מקיפין
את המזבח ולא צבי אלא זקופה
בעלמא אחד זוקף ע"י טול' א"י
בעלי מומין אפשר להו לזוקף בשאר
רוחות ולא יכנסו בין האולם ולמזבח
ואס"י תימנו לומר כנגוליה כדלמקסין
לעיל דליתומב מ"ד נוקיפה מי אמרה
בעלי מומין דלמא אין הלכה למשה
כמו שאין הלכה למשה מסיני צוריס
אלא כנהניס דנהא מודית מדלא
אמרת זריס נכנסין ולפי שיהי זו
דפרי' דמעלה דרבנן היא קשה לנאכ
שאל דליף (לעיל דף ג') ערכה של
מזבח מדכתיב ערבי אמאי כנהניס
דלמא אפי' צישאל כמו ערכה לולב
וה"ל דשמא הקפת מזבח כנהניס
ושאר ישראל עזורה בלא הקפה:
והא א"ר יוחנן ר'בון אמרי דה"ק
היא. רב כהנא מתלמידי
דרב היה ומצלב נח לא"י לפני ר'
יוחנן מתמת מרדכי כדלמרינן פק
בתרא ד"ק (דף ק"ה. וס' :והא"ר
לו ר' יוחנן לכמה ספיקות וא"ר
יוחנן לבני א"י סבור הייתי שהתורה
שלם שלם גלימס מארלרס לא היה
לכס טירוף הדעת אבל רלמי שהיא
של בני ככל שאע"פ שלנו עמדה
להם מתמת חרשין והמסגר שגלו עם
יכניה כדכתיב הכל גבורים עושי
מלחמה ומתא כסדר עולם וכי מה
גבורה עושי בני אדם חרשין הנמוים
כשללאות של מלך אלא שהיו גבורים
במלחמתה של תורה אלמא ל' יוחנן
לא נשתכחה תורה בגלות ככל ק'
פ"י כקונטרס והקפה רבינו חס אלטו
מי לא ששכח פ' הבונה ושחר ק"ה. וס' :
גמ' מנלף"ק שכחום וחרו ויסודם
ול' פריך הכי ועוד אלו חסו
דהם בני תורה א"ל ששכחום תורת
ערבה ורבינו מנלל גרס דלכון
אמר דלכון היא ומפרש רבינו חס
שהי ר' יוחנן אומר לתלמידיו שהיו
לפניו מצבל אחד משלם אומר דהו
היה משלם היא ערכה כלומר שהיא
מנהג נביאים והיה גמ' א"ר יוחנן
לדבר לתלמידים שצבבל וכן פ"ת שמצבל
היה משלם היא ערכה לולב
הואה בלא חרשין. (ג"א :
כדי עקיבא דאמר [כאן]
ומכניה בששי ווסכה
בשביעי כמשפסס, מ"ס
י"ד מ"ס, מ"ס. מכאן
לניסוך המים מן התורה.
איתמר ר' יוחנן אבר ערבה
יסוד נביאים היא כלומר
גבויאם חזרו אותה [ג"א
אוחס] לעשות כן. ר'
יהושע בן לוי אמר
מנהג נביאים היא כלומר
הואה בלא חרשין. (ג"א :
בלא דהואה ובלא חרשין.
ואשקין אתי הוא אמר
ר' יוחנן הלכה למשה
מסיני. מי ויכוין שהלכה
למשח מטיני. אמאי צריכה
הוראת נביאים וחרשין.
ההיא מתקנת ועומדת
היא. ופריך הוה גמ' מ"ד
שכחה וחזרו הנביאים
והזרו לון הילכה וחרשין כלומר

עין משפט
גר מראה

יב א"מ פ"ו מה"ל לולב
הלכה ח' פ"ו פ"ו פ"ו
מד עוש"ה ח"ה פ"ו פ"ו
ספ"ך ג'
ג"ב ח' שם הלכה כג':

רבינו חננאל

מראה כל העם מוליכין
את לולביהן לכנסת ומשנה
אחרת כל העם לר'
הבית. ואוקימנא להו הא
דחת' בדר הבית בזמן
שבית המקדש [קיים]
והא רתנן כנסת בזמן
הזה. והתינא אל התייורו
בזמן בית המקדש. והא
רתנן בדר הבית מקדש.
והא רתנן כנסת כבזולין
ולית' ירושלמי. פ"ו
כשאר מריית. והתייורו
כשהמקדש קיים. ועל זה
הפסל על שמעתו וז'
כבולו. כי אלו שראו שחל
יום שביעי ליה ערבה
בשבת. בזמן שלא נתקבע
השנים כתיקון כגון יסוד
השמי. ירושלמי ר' יסוקן
מספר ל"אליל' דמחשבין
יהבון דעתתו בן הכי
דלא תעבדון לא תקיעתא
ולא ערבחת בשבת. ואין
חרשין. עבדון תקיעתא
בשבת ולא עבדון ערבה
בשבת. אמר ליה אבי
לרבא מאי שנא לולב
דעבדין ליה זכר למקדש.
ומאי שנא ערבה דלא
עבדין. ואסי' לולב דאית
ליה עיקר מן התורה
[כנגולין] עבדין לה זכר
למקדש. ערבה דלית לה
עיקר מן התורה] כפי
עמדה כנגולין. לא עבדין
לה זכר למקדש. אמר ר'
לוי כהנים בעלי מומין
כנגולין בין האולם ולמזבח,
כדכתיבין את המזבח,
כדי ליצאת בערבה. אמר
ליה ר' יוחנן מי אמ'
כנגוליה דלמא נוקיפה. פ"ו
זה שהיו מקיפין בשעה
עמיס כולוב היה ולא
בערבה. כאשר אמר ר'
אליעזר בראש השנה.
מי אמרה בעלי מומין
דלמא בתמימים. פ"ו כתיבין
שמצותה בזקיהא ל' יוחנן
כהנים בעלי מומין לוקיפה
על המזבח, שמתראה
כאילו הן כסופים לבני
המזבח. [פירוש] חרשין.
לוקיפה כלומר הכהנים
החמישים הן לוקיפין אותה
על המזבח. אמר ר'
יוחנן עשר נטיעות ערבה
וניסוך המים הלכה למשה
מסיני. ירושלמי שבע
[הלכה למשה מסיני] ולא
כאבא שאלו דאמר ערבה
מן התורה. ניסוך המים
[הלכה למשה מסיני ולא]
כדי עקיבא דאמר [כאן]
ומכניה בששי ווסכה
בשביעי כמשפסס, מ"ס
י"ד מ"ס, מ"ס. מכאן
לניסוך המים מן התורה.
איתמר ר' יוחנן אבר ערבה
יסוד נביאים היא כלומר
גבויאם חזרו אותה [ג"א
אוחס] לעשות כן. ר'
יהושע בן לוי אמר
מנהג נביאים היא כלומר
הואה בלא חרשין. (ג"א :
בלא דהואה ובלא חרשין.
ואשקין אתי הוא אמר
ר' יוחנן הלכה למשה
מסיני. מי ויכוין שהלכה
למשח מטיני. אמאי צריכה
הוראת נביאים וחרשין.
ההיא מתקנת ועומדת
היא. ופריך הוה גמ' מ"ד
שכחה וחזרו הנביאים
והזרו לון הילכה וחרשין כלומר

6) ל' לילון אמר וכי הוסיף לרביא חזן ויהא ויהא כפי כפי דלכון וילון אמר.

